

ALIE TOUSSAINT-DEKKER

Doorleren en activisme

Alie Toussaint-Dekker, jaargang 1927 en zestig jaar lid van Levende Talen, is als 83-jarige nog steeds actief. Van 1975 tot 1996 zat ze in het sectiebestuur Frans, drie jaar als secretaris – opvolgster van Louis Eggermont – en acht jaar als voorzitter. Ze was ook lid van de Didactiekcommissie Frans en organiseerde van 1989 tot 2001 mede de congressen Frans. Momenteel is ze voorzitter van de Expo-commissie, die bezig is met de ontwikkeling van een website en een publicatie voor het honderdjarig jubileum van Levende Talen.

Ze was tien jaar onderwijzeres, tien jaar lerares Frans, tien jaar docente vakdidactiek Frans aan de Rijksuniversiteit Leiden en tussendoor tien jaar thuis als moeder van twee kinderen.

Een beroepsleven lang leren

‘Toen ik kinderen kreeg, dacht ik: ik ben al zo lang met die van anderen bezig, nu wil ik er even voor de mijne zijn.’ Terwijl de kinderen over de vloer kropen, kon ze rustiger studeren voor de M.O.-B-akte Frans dan met een schoolbaan.

Nadat ze de laatste twee jaar Kweekschool, door de oorlog vertraagd, in één jaar versneld had ingehaald, ging ze in 1946 meteen de lagere school in. Werk genoeg in klassen van vijftig leerlingen, maar ze bleef doorleren. L.O.-aktes Frans en Engels en M.O.-A Frans waren niet genoeg, ze ging door met M.O.-B, kandidaats- en doctoraal examen tot en met haar promotie in 1987 op het proefschrift *Boek en school*.

In een experiment onder haar leiding

Erelid Levende Talen Als opmaat naar het honderdjarig jubileum van Levende Talen publiceert LTM een serie interviews met ereliden van de vereniging.

in voorexamenklassen mavo, havo en vwo bleek dat goed lees- en literatuuronderwijs positief uitwerkt op leesgedrag en leesmotivatie van leerlingen, ‘niet alleen bij meisjes met veel leeservaring en een voorliefde voor Frans, wat je misschien zou verwachten’. Houd bij de keus van boeken rekening met de voorkeuren van leerlingen, en ontwerp goede verwerkingsopdrachten die meer vragen dan alleen reproductie van de inhoud: dat zijn de belangrijkste middelen waardoor het verplichte ‘lezen voor de lijst’ kan leiden tot horizonverbreding, ook als het in het Frans moet.

Voor het beroep van vakdidacticus bestaat geen opleiding. Toussaint-Dekker leerde veel als secretaris van het sectiebestuur Frans – alles passeerde

haar. Het viel niet mee haar voorganger als vakdidacticus, Louis Boas, 'een artiest', te evenaren. Ze moest het zelf uitzoeken. Een van de manieren om dat te doen was veel lezen, onder meer in het tijdschrift *Levende Talen*, dat in de jaren zeventig steeds didactischer werd, en een syllabus schrijven, waarvan niet alleen de studenten leerden.

De M.O.-opleiding was heel goed voor de opwaartse mobiliteit van leraren. Toussaint-Dekker genoot van de Oudfranse literatuur. Het was een verrijking voor de persoonlijke ontwikkeling. Dat er weinig verbanden met de onderwijspraktijk werden gelegd deed niet, 'de vertaling naar de praktijk deden we zelf wel'. Misschien verdween dat ontwikkelingsperspectief in het lerarenberoep enigszins door de voltijdse initiale lerarenopleidingen na 1970, maar nu ziet Toussaint-Dekker toch een geweldige belangstelling voor de lerarenbeurs. Jammer genoeg blijkt het voor schoolleidingen lastig leraren vrij te maken voor bij- en opscholing.

Activiste

Als M.O.-cursist deed ze mee aan een actie voor gespreide deexamens, tegen de al honderd jaar bestaande regeling dat het hele examen in één keer afgenomen werd – en ook in zijn geheel over moest als je voor één onderdeel zakte. In de jaren zeventig ageerde ze tegen verschillende wetsvoorstellen die Frans als verplicht vak uit het eerste leerjaar van het voortgezet onderwijs (vo) wilden laten verdwijnen. In de in 1993 ingevoerde basisvorming zat Frans nog behoorlijk goed, mede door een gemeenschappe-

lijke actie van Frans en Duits. Een gezamenlijke brochure *Talen leren: Een goed paspoort voor de toekomst* werd met veel belangrijke handtekeningen bij de Kamerleden bezorgd. Later ging het minder, door de toenemende autonomie die scholen kregen. De voorgeschreven lessentabellen werden losgelaten en de scholen gingen zich profileren – niet altijd met een stevig aanbod Frans.

Toussaint-Dekker liet het niet bij protesteren, maar werkte ook mee aan de ontwikkeling van de didactiek en de productie van leer materiaal. Het Frans moest beter toegankelijk gemaakt worden voor steeds breder samengestelde leerlingenpopulaties. Dat kon door meer nadruk te leggen op de receptieve kant en de leerlingen niet te vroeg tot productie te dwingen.

Frans moet geen elitevak worden; het moet vroeg aangeboden worden aan leerlingen die niet te vroeg tot keuzes gedwongen mogen worden. Zoals alle vreemde talen heeft het continuïteit nodig, minimaal drie uren per week, waarvan er ook één aan zelfstandig werken besteed kan worden. Dat zo'n combinatie goed kan werken, ervoer ze al decennia geleden als docente aan een daltonschool.

Onderwijskwaliteit

Hoe is dan toch, ondanks alle inspanningen, Nederland zijn goede naam kwijtgeraakt als land waarvan de inwoners hun vreemde talen zo goed beheersen? Toussaint-Dekker voert verschillende mogelijke oorzaken aan. De Mammoetwet maakte een eind aan drie moderne vreemde talen als verplichte eindexa-

menvakken; er kwam een vrije pakketkeuze waarin één vreemde taal voldoende was. De toestroom naar het vo werd veel heterogener. En de uren aantallen werden kleiner.

Onrustbarend was sinds de invoering van de tweede fase havo/vwo in 1998/1999 de afnemende luistervaardigheid in de schoolexamens Frans en Duits. Maar gelukkig lijkt die daling nu tot staan gebracht te zijn door de afschaffing van de deelvakken Frans en Duits. Het lerarenprotest daartegen is blijkbaar goed geweest.

In de actuele onderwijsdiscussie duikt het mbo weer op met klachten over de kwaliteit van het competentiegericht onderwijs, waarin volgens een bepaalde opvatting 'de leerling het zelf maar moet uitzoeken'. Misschien werd ook de invoering van het 'studiehuis' indertijd gesteund door leraren die dachten dat het idee van de 'terugtrekkende leraar' het beroep wel prettiger zou kunnen maken.

Ook de terugtrekkende overheid, die autonomisering van scholen en privatisering van het onderwijs bevordert, is in de ogen van Toussaint-Dekker geen goede zaak. Scholen zijn geen bedrijven. Onderwijs is de taak en de verantwoordelijkheid van de overheid. Het eigen initiatief en de eigen verantwoordelijkheid van de leerling moet je niet overschatten. In haar promotieonderzoek stelde ze vast dat leerlingen gestimuleerd moesten en konden worden door leesverplichtingen en verwerkingsopdrachten. Stelling 12 bij haar proefschrift sloeg op haarzelf: 'Zonder dwang komt ook het schrijven niet op gang.' EK ■